

UNITÁRIUS KÖZLÖNY.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTIK Dr. BRASSAI SÁMUEL és BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára egész évre 2 korona 40 fillér (1 frt 20 kr.) Egyes szám ára: 24 fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai, 5 évi kötelezettséggel, egy évre csak 2 koronát fizetnek. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra (viz-utca 5. sz.)

Jánosfalvi Sándor Ferencz.

(1813—1895.)

„Fiauskáim szeressétek egymást.“

Nekrológ
Sándor Ferencz Hom. Jánosfalván 1813-ban született. Születésnapja nincsen feljegyezve s midőn ezt illetőleg kérdeztetett, jó izü humorossággal szokta mondani: 1813. február 19-én kereszteltek meg, innen tudom, hogy bizonyára azelőtt születtem.

Szülői egyszerű szabad székely földmivesek voltak, mély vallásos hittel, keresztényi szeretetben gazdagok. Itt — márgyermekkorában — vésődött szívébe az az erős, általános emberszere-

tet és tiszta meggyőződés, mely egész életében legszebb és valóban kitüntetető tulajdona volt.

Tanulását szülőfaluja iskolájában kezdette, s a sz.-kereszturi al-gymnasiumban folytatta, melynek elvégzése után a kolozsvári uni-tárius főiskola növendéke lett. Szegényes anyagi viszonyok között, sok gondnal, de soha el nem csüggedve, mindég szorgalommal és kitüntetéssel végezte iskoláit, különösen a felsőbb osztályokat, a philosophiát és theologiát, mely után az egyházi főkormány a sz.-kereszturi iskola főnökévé nevezte ki. Innen választotta meg a kedei egyház papjának s ezen választás felsőbb helyen is jóváha-gyatván, állomását 1837-ben elfoglalta.

Kedében kezdette tehát papi szolgálatát s erre mindég ked-vesen emlékezett vissza. Édessé tette visszaemlékezését azon kö-rülmény is, hogy itt alkotott családi életet. Pár évi ittlét után nőül vette — akkor oklándi pap, Egyed Ferencz leányát Máriát, kivel 50 évet meghaladó ideig élt valódi paradicsomi boldog házaseset-ben. *Szerencsés házasság volt* szokta mondani, a már megboldogult pátriarcha.

Kedéből 7 évi szolgálat után, a kénosi ekklesiába hivatott meg, melyet, bár jövedelmet többet nem kapott, elfogadott, hogy közelebb jusson szülőföldjéhez. Kénosi papsága alatt zajlott le a szabadságharcz, melyben tényleges részt nem vett ugyan, de mint pap — ki egyuttal jó hazafi is, buzgón imádkozott a szabadság diadaláért, s midőn az oláh tömeg Kénoshoz is közeledett, bátran állott ki eléjük — palásttal vállán — a kénosi hegyre, hogy fel-tartóztassa s faluját a feldulástól megmentse.

1850-ben apósa Oklándon elhalván, az oklándi hivek felszólí-tották helyét elfoglalni.

A választásnál — bár ellenfele az oklándi születésű Kovács Mihály, később kis-solymosi pap és kereszturkőri esperes volt -- a többséget megnyerte, minek folytán 1850. ápril 24-én -- most is élő Sándor Márton énekvezérrel egy napon — az oklándi egyház-ban hivatalát elfoglalta.

E naptól kezdve 40 és fél éven keresztül, egygyé forrott élete az oklándi egyház történetével. Ennek java és előmenetele volt folytonos gondja, törekvése és igyekezete.

1890-ben saját kérésére nyugalmaztatott, s október 27-én vett érzékeny búcsút hiveitől és ezek is ő tőle, mely alkalommal a zsúfolt templomban egy szem sem maradt szárazon. Együtt sirt ő is a búcsuzó gyülekezetével.

Életében gondja volt rá, hogy öregségében legyen saját fe-dele, mely alatt nyugodtan élhessen. Nyugalmaztatása után ide költözött. Azonban -- fájdalom — nem sokáig élvezhette hábori-tatlan békekességben a nyugalom idejét, mert már 1891 jan. 9-én özvegyiségre jutott, — elveszté élete jobbfelét . . . áldott jó nejét.

Ezután gyermekeinél — Derzsbén és Abásfalván lakott felváltva, de mindörökké veszteségének élénk tudatában, nem titkolva érzelmeit, melyek leplezetlen vágyódással — vonzották az oklándi temető felé!

Januárban elérte! . . . Ott pihennek együtt szerelmesével, ki után epedett szívében, kivel oly boldog életet éltek s virágzó családot alkottak!

Gyermekei: Mózes, Udvarhelymegye kir. tanfelügyelője, Áron, kadácsi pap, Gergely, Abásfalvi pap, Eszter — derzsi pap Sándor Gergely neje, 18 élő unoka, nagyszámu rokonság, barát és még több tisztelője, szolgatársai, halgatói kesergik elhunytát és áldják emlékét!

És méltán! . . . .

A hosszú élet és hosszas hivataloskodás egy magában még nem elég, hogy bárki iránt is, halála után embertársai tisztelettel viseltessenek, hogy még poraiban is áldják emlékét

Sándor Ferencz nem csak ezekért kedves emlékü, méltán megsiratott halott.

Mint családfő és édes apa, mint pap és tanító, mint ember és barát, a magán életben úgy, mint a közügy szolgálatában, egyformán és mindenütt öszhangzó volt élete. Szívének érzelmeit, lelkének gondolatait szólatta szája s ezek ellenkezőjét soha sem cselekedte. Ugy tett, a mint érezett és beszélt. Az igazság prófétaja és a szeretet apostola volt egy személyben! Igaz volt és maradt utolsó lehelletéig minden körülmények között. Minden szavát, lépését és cselekedetét ez jellemezte értelmének megnyilatkozásától — egészen sirjáig. Az igazságtól a szeretetet elválasztani nem tudta. Szeretettel gyakorolta ő maga s azzal kívánta másoktól is, hogy megálljanak az egyenes uton.

Gyermekeit gondosan nevelte, tanította és taníttatta, de a legszebb lecke, melyet feladott nékik: saját élete volt. Örömmel látta azok előhaladását s boldogulásukat az életben, de legboldogítóbb volt rá nézve, azon tudat, hogy jó példát adhatott nékik. . . . S mily boldog örömmel örvendezett, midőn láthatta, hogy azok — az ő példaadását követik is!

Mint pap — mindhárom eklésijában — hivei osztatlan bizalmát bírta. Különösen Oklándon, hol életének javarészét élte, oly nagymérvű szeretettel ragaszkodtak hozzá, hogy nyugalomba menetelekor alig tudtak kibékülni a gondolattal, hogy nekik már nem a jó öreg leszen lelki vezetőjük. E bizalmat és ragaszkodást hűségével és lelki ismerettségével érdemelte ki, melyet nyilvánvalóvá tett az egyház ügyei intézése közben. Nagy buzgóságot fejtett ki az egyház anyagi és szellemi gyarapodása érdekében egyaránt. Emlékét őrzik az új papi ház és az egyházi magtár.

Valódi buzgalommal és hitteljés erővel hirdette Istennek

igéjét, világos értelemmel az evangéliumot. Szeretettel vigasztalt, tanított és dorgált nem csak a templomban, de azon kívül is, — hivei körében, azok házánál, az úton vagy mezőken, mindenütt a békesség szeretetével ajkain buzdította és bátorította hallgatóit.

Előadása tiszta és érthető volt. Készületlenül soha fel nem állott a szószékbe. Minden alkalomra készen megirt beszédei egész rakást tesznek ki. Ha mástól választott beszédet — bármely alkalomra — azt mindég le is írta, nyomtatásból soha sem tanulta meg. Az írást mindég gondos tisztasággal és külső csinnal végezte, akár eredeti volt az, akár másolás. Ez mutat különös rendszere-tetére, mely természetének egyik szép sajátossága volt — már gyermekkorától kezdve. Megismerhető ez hátramaradott tanuló-kori dolgozatain, jegyzetein épügy, mint hivatalos foglalkozásai közben elvégzett dolgain, jegyző- és anyakönyveken

A feltűnést nem kereste, sőt irtózott tőle. A csendes, zajtalan munkásságnak élt, ebben érezte boldognak magát. A közügy érdekében azonban szívesen működött. Áldozott tehetsége szerint minden nemes célra

Az egyházkör kitüntető bizalmával többször felkereste, kétszer jegyzőjének, egyszer esperesnek óhajtotta megnyerni. Nem fogadta el. Az egyházkörben közügyigazgató, az alpapi széken házasságvédő volt közel 30 évig. E hivatalait — az egyházkör kérésére — nyugalmaztatása után is megtartotta s vitte halála napjáig. Utolsó tevékenysége, aggnapjaiban is megőrzött pontos-sága és rendszeretete, házasságvédő irataiban látható.

Elnöke volt hosszas időn át az egyházköri gyámoldának, melynek alapító tagja is volt. Buzgósága jutalmául — még inkább ifju korában — egyh. tanácsosnak választatott.

Széles látkörű komoly tudás volt tulajdona. A klasszikus latint kedvteléssel olvasgatta, de elmaradva nem volt kortársaitól sem. Sokat olvasott, mindég gyűjtött; a példabeszéd szerint — mint jó pap. — holtig tanult A bibliában — felettébb való jártas-ságát sokszor bizonyította be, nemcsak prédikálás közben, hanem künn a társas életben s barátai körében is.

Kedvencz apostola János volt, kinek szavait, tanításait a szeretetről nemcsak ajkain hordozta, de életével is követte, még pedig valódi őszinteséggel.

Fiacskáim szeressétek egymást, e volt leggyakrabban hangoz-tatott tanácsadása. Ezzel törekedett korunk anyagias és sok tekin-tetben elzárkózott önző világnézetét bensőbbé, nemesebbé tenni a családban, a társaságban, a kortársak között, — szóval minde-nütt, hol ennek szükségét észlelte s rá alkalom kínálkozott.

Hivatalát nagyrebecsülte, arról mindég a legnagyobb tiszte-lettel emlékezett meg. Ajkai zugolódásra nem nyiltak, mindég elégedett volt. Papi jövedelme bár kevés s hozzá mindég apadóban

volt is, elégedetlenségre nem indította. Háztartásában és viseletében az egyszerűség volt jelszava. A keveset úgy osztotta be, hogy az ne csak a jelen szükségének legyen kielégítője, de az öreg korának is legyen biztosítéka. Papi hivatala, aránylag szűkjövedelméből, gyermekeit gondos nevelésben részesítette s azok mindenike előkelő társadalmi állást foglal el. Mindezek mellett ajtója a szegények és szűkölködők előtt minden időben nyitva volt s onnan vigasz vagy segély nélkül senki sem távozott el.

Természete szelid és alázatos. A harag vagy indulat által soha sem engedte magát elragadtatni. Családjában és ekkleziájában, sőt még cselédeivel szemben is, nem tetsző megjegyzése s egyszersmind dorgáló szava ebből állott: *Ejnye!* Fokozottabb indulatának kifejezése pedig, ugyanannak ismétlésében nyilvánult. Ma is élő tanítványai mondják, hogy ezzel dorgálta, sőt büntette tanítványait is — mint tanító és iskolafőnök, s állítások szerint, tökéletesen czélt ért vele.

Önzetlen, tiszta jellem, a valódi keresztény-emberszeretet mintaképe volt Sándor Ferencz mi közöttünk! . . .

Tiszta szív, igaz lélek, mindenekben mindörökké igazságra törekvő erős akarat és becsületes igyekezet voltak elhomályosíthatatlan ékességei!

Ezekben állított emléket magának! Ezek teszik kedvessé poraiban is, s fogják visszaidézni szelid tekintetét, szíves szavait, hosszas időközön keresztül — oly sokaknak emlékezetében! . . .

Sándor Ferencz immár nem ez életé . . . Meghalt 1895. márczius 1-én. Lelke megtért teremtő Istenéhez, porhüvelyé szeretett neje mellé — az oklándi temetőkertbe tétetett. Élete nem mult hasztalanul . . . Örökséget hagyott hátra . . . És ezen örökség -- ránk, élőkre nézve kötelesség . . . Kötelesség az ő példaadása követését illetőleg!

Midőn azért — a hosszú és némes földi élet után csendes nyugalomra kívánunk neki a halálban, Istenhez kell fordulnunk, hogy erőt nyerjünk, az ő minta-életének követéséhez.

Oklánd.

Pál Ferencz.

A hit ereje.

KSLA

A ki nagy munkába fogott
S nehezen megy az a dolog:
Nyissa ajkát csak imára.
Szép eredményt hoz az a nap,
Fogy a munka keze alatt —
Segített a hit varázsa.

A ki sűrű könnyet hullat
S terhét érzi annyi búnak :
Nyissa ajkát csak imára.
Könnye apad, baja széled
Az irgalom Istenének
Könyörülő szavára.

Kit nem ért a bánat sorja,
Kinek jól megy minden dolga :
Nyissa ajkát csak imára.
Mint virágra szálló méhnek
Még édesebb lesz az élet,
Édesebb valója, álma! . . .

Tarcsafalvi Albert.

Érleljük az eszmét.

Jelen czim alatt a Szerkesztő úr a Közlöny 5-ik számában egy lelkész-kör alakítására írta meg a bevezetőt. Teljes mértékben kell méltányolnunk azt, mert hogy nekünk lelkészeknek szükségünk lesz egy körre, azt az új idők nagy jelei eléggé predikálják. Eddig a lelkészi karnak egy nagy része minden egyházkörben találkozott legalább a papi székezés alkalmával, a mikor gondolataikat és eszméiket kicserélni módjukban állott; de nem sok idő multán az e nemű összejövetelek is szükségtelenné válnak. Eppen ezért gondoskodnunk kell útról és módról, hogy jövőben is találkozhassunk s megbeszélhessük a jövő idők feladatait és eszközeit. Ha nem szervezkedünk, yétkezünk. Szervezkednünk kell a Dávid Ferencz Egylet körén belül, a mi költség nélkül is lehet s kell is. A szervezkedésre egyfelől azért van szükség, mert nem szabad, hogy a nagy feladatok készületlenül találjanak. Igaz, hogy az új törvények kedveznek a mi szabadsági felfogásunknak; igaz, hogy azok többé-kevésbé a mi vérünkbelől való vér, csontunkból való csont, mindazonáltal nem lehet tagadnunk, hogy annak meggondolása, hogy eddigi állapotunk, jogaink, eljárásaink nagy változáson fognak átmenni, bizonyos szívszorongást, eltitkolt fájdalmat érezünk. Félünk a jövőtől. De meg nem ijedünk Gyanakodunk is az új állapotok felől. Gondoljuk, ha vajjon az anyagilag erős egyházak nem fognaké a nagyon kiterjesztett versenyben elnyomni minket a szegényeket, kiknek egyebünk sincs,

csak hitünk, bizodalmunk és összetartásunk? Kételyeink, gyanúink, gondolataink nem nélkülözik az alapot. Éppen ezért kell szervezkednünk s megbeszélgetnünk a lelkészi körben a feladatok megoldására használható eszközöket s erősíteni összetartásunk kapcsait, hitünk s bizodalmunk szárnyait.

Hogy papjaink jelesebb egyházi beszédei a Közlöny mellékletén napvilágra jönnének, ezt a czélt nagyra nézzük. Mert ha a közelebb elmúlt csaknem 3 évtized unitárius predicatió irodalmát tekintjük, s ha megállunk a fényes emlékü Péterfi Sándor szellemi emléke előtt, arcunkon a munkátlanság szégyene miatt pir jelenik meg, jeléül annak, hogy mulasztásaink, hibáink vannak. Ezt hallottam panaszképpen egy ifju paptársamtól. Ezeken a hibákon és hiányokon is akar segíteni az alakítandó lelkész kör. Lehetővé akarja tenni, hogy a ki dolgozik, eszméssel foglalkozik, közölhesse társaival a nyilvánosság előtt. Nemcsak! Azt akarja, hogy munkásságunk erősüljön, hitünk világosságot nyerjen s papi nagy misszióink szépen legyen teljesítve.

Ha jól szervezett, lelkes, munkás papság nincs, status nincs. Ha vallásközönségünk egy nagy ház abban papjaink az oszlopok. Az oszlopok anyagi és szellemi erőssége, probaköve szent vallásunk erősségének.

Ohajtásunk, hogy az alakítandó lelkész körök külső szervezete (ha lesz) s munkaköre is preczizirozva legyen a nyilvánosság előtt. Aztán hadd lássunk munkához.

Simó János, unitárius lelkész.

A magyar tengermellék.

A főváros kivételével nincs hazánknak egy városa is, melyet hazaiak és külföldiek oly számosan keresnének fel az év minden szakában, mint a magyar korona gyöngyének nevezett Fiumét.

Az egyetlen magyar kikötő-város érdekes történeti multja, a középeurópai éghajlattól teljesen elütő időjárása és növényzeti viszonyai, tervszerűen épült gyönyörű kikötője, mely egész Európában az elsőrendűek közé tartozik, s mely minket magyarokat különösen kell hogy érdekeljen, mert mintegy száz millió forintunk fekszik benne, a város sajátos építési módja és kevert lakossága, de magának a tengernek látása: mind, mind ellenálthatatlan vonzerőt gyakorolnak a tanulni vágyó lélekre.

Alig sűt ki az első barátságos, tavaszi napsugár, már láthatni kisebb csoportokat, kik nyakukba akasztott uti táskával vagy táv-

csövel járják keresztül-kasul a várost, hosszasan elnézegetve egy-egy nevezetesebb épületet, a város tornyának érdekes óráját, a szép üzleti kirakatokat stb. E látogatások husvét táján már valóságos népvándorlásra fokozódnak. Hogy egyebet ne említsék a múlt husvétit szünidő alatt 12 magyarországi középiskolának közel ezer főre menő tanuló ifjúsága tett tanulmányutat városunkban. Az ilyen csapatoknak természetesen legtöbbszörre mi vagyunk a vezetői szárazon és vizen. Szerkesztő úr szives engedelmével egy órára magammal viszem az Unitárius Közlöny kedves olvasóit is, megmutatván nekik Fiume templomait.

Fiume város 29,494 lakosának legnagyobb része (96 6%) római katolikus lévén a templomok is természetesen többnyire ezen egyház tulajdonai. Az ó-város keleti bejáratánál mindjárt legelől találjuk a plebánia-templomot — chiosa del duomo. Itt a magyarországi ember figyelmét mindjárt az ragadja meg, hogy a négyszögletes, kupfedelű torony a templomtól külön, attól mintegy 6 lépésnyire épült, mint az Velenczében és egész Olaszországban szokás. A torony kettős ablaka alatt tisztán olvasható az 1377. építési évszám, a templom még régibb, valószínűleg a kikötőváros legrégebbi műemléke. A templom velencei minta szerint gyönyörű renaissance izlésben épült, oldalfalaiba római feliratos kövek vannak illesztve. Oltárképe Tizian Madonna Assuntájának igen jó másolata, melyet annak idején Simonetti fiumei festőművész készített volt.

E templom művészeti tekintetben Fiume legszebb temploma, de házak és szűk utcák közé beékelve külsőleg nem sokat mutat. A plebánia-templom a zenggi püspökséghez tartozik. Az egyházi beszédek csak három év előtt is kizárólag horvát nyelven tartották itt, de ekkor az új plebános, ki fiumei olasz családból származik, az olasz nyelvet tette az egyházi beszédek nyelvévé. Ezen templomban tartatnak a hivatalos misék, mely alkalomra minden hivatali testület részére külön pad van táblával megjelölve s másnak odaülni nem szabad; az érdeklődő közönség a misét csak állva hallgathatja. A horvát főgimnázium ifjúság is ezen templomba jár misére.

Közetlen a duomo mellett van a Benedek-rendi apáczák egyszerű temploma és elemi leányiskolája, melyet Chnezich Ferencz alapított az 1654. évben.

Kissé fenebb találjuk a város védszentjeinek Szent Vitus és Modestusnak szintén renaissance stilben épült kupolás templomát. Ez a Jezsuiták részére épült 1631-ben II. és III. Ferdinánd császárok támogatásával. A hitrege azt tartja róla, hogy e helyen a 13. században egy kis imaház és egy kökereszt állott az Üdvözítő képével. Egy Loncarich Péter nevű elvetemült ember játékban való vesztesége fölött elkeseredve követ dobott a feszületre. A kö

a Megváltó oldalát találta s helyén vér folyt ki. A főoltár fölött most is látható a feszület e felirással: „Ex hoc crucifixo hujus lapidis jetus exeussit sanguinem.“

A templom kupolája 8 márvány-oszlopon nyugszik. Építési arányai szépek, oltárai szintén nagyobbrészt márványból készültek; ablakait fumei előkelő családok újabban gyönyörű üvegfestéssel diszitették s így az egész igen kellemes benyomást tesz a látogatóra. Ezen egyházban évenként egy párszor magyar prédikációt is tartanak; ide jár tehát a magyar intelligenzia is ezen egyházi beszédeknek s azon szép öszhangzatos karéneknak meghallgatására, melyet az állami polgári iskola, valamint az állami főgimnázium tanuló ifjúsága vasárnap reggeli miséje alkalmával itt énekelni szokott.

Killyéni Endre.

(Vége köv)

Képek egyházaink életéből.

Agilis Kecskés István uram ő kegyelme.

Szül. 1770., n h. 1842.

Egyszerű öltöny alatt is doboghat nemes szív; s egyszerű, kicsiny körben is lehet találni olyan egyéneket, a kik embertársaik elismerésére és tiszteletére teljesen érdemesek. Mert a ki emberi és keresztényi kötelességeinek, bármely körbe lett is helyezve, mind végig hiven megfelelt, jogot szerzett magának a jók és igazaktól való méltánylásra; jogot arra, hogy még az utókor is hálás kegyelettel őrizze emlékét.

Egy ilyen, egyszerű körben munkált embernek óhajtom nevét megörökíteni, emlékét felújítani. S hogy ezt az 1842-ben elhalt „Agilis Kecskés István uram ő kegyelme“, a mint jegyzőkönyveinkben jegyezve van, teljesen megérdemli, arra nézve csaknem elég e lapok t. olvasói előtt annyit említenem, hogy ő ravai ekklezsiának „egyfolytában 34 évig volt odaadó buzgóságu curatora “

Az ily megemlékezés — remélem — buzdítólag, lelkesítőleg fog hatni az ekklezsiákban s meglehet, hogyha nem is éppen Kecskés Istvánok, de hozzá hasonló érzésű curatorok, presbyterek, egyháztagok nagyobb számmal lesznek találhatók, mint eddig. S hogy egy valódi buzgóságu curator milyeu áldás egy ekklezsiában, azt mi falusi lelkészek tudjuk kellőleg és igazán méltányolni, kiknek hivatalunk egy ilyen segítséggel, minden súlyos terhei mellett is édes és gyönyörűség lehet.

Mig az ilyennek hiánya?! Legyen szabad erre csak annyit megjegyeznem: az ily segítséggel hiánya okozza sok esetben azt,

hogy az a lángoló lelkesedés, az a magasztos idealismus, melylyel az ifju pap pályáját megkezdi, gyakran már 10—15 évi hivataloskodás után, ha nem is vész el teljesen, de foszlányokká válik. És én részemről nehezebb helyzetet nem tudok képzelni, mintha egy pap lelkesedés és idealizmus nélkül kell folytassa magasztos hivatását. Nem lesz az édes és gyönyörűsége többé, hanem „sulyos kereszt“. „nehéz teher“. És ezzel mintegy igazoltnak vélem, fennebbi állításomat, hogy egy 34 évig buzgón munkálkodó curator neve méltó a megörökítésre, emléke a felujításra.

Ravai Kecskés István * született 1770. ápril 13-án. Szülői közsékely nemesek voltak s neve előtt az ekkla. jegyzőkönyveiben szerepel is mindenütt az „Agilis“ vagy „nemzetes“ jelző. Iskoláztatása csak annyiból állott, a mennyit az akkori primitiv népiskolában tanulhatott. S hogy mégis községének s a vidéknek tekintélyes, hasznos emberévé vált, az az Istentől nyert természetes észtehetsége mellett, főként azon vallásos szellemnek tulajdonítható, melyet a szülői hajlékban szívott magába, s a mely fájdalom, ma már mind inkább kivesző félben van népünknel. A szülőktől örökölt vallásos érzületénél fogva ő is arra törekedett, hogy házában legdrágább kincs: a biblia; legszentebb szó: az Isten neve; s legfőbb törvény: az Urnak félelme legyen. És a ki így Isten nevében kezdi és folytatja, attól nem is maradhat el az Urnak áldása. S ő meg is lett áldva helyzetéhez mérten, mind anyagi javakban, mind pedig övéi jóságában, s a számadás óráján nyugodt lélekkel mondhatta el: „Szt. Atyám ime itt vagyok én és a kiket nekem adtál.“

Azonban Kecskés István nemcsak önmagáért, övéiért, s azok javáért, hanem embertársaiért is ép oly hiven s lelkiismeretesen munkált. Vezetője a polgári községnek, a nép ügyeit-bajait intézi. Kitünő törvénytudásánál fogva tanácsadó, ugyannyira, hogy nem csak a ravaiak, hanem a távolabb falvakból is a nép hozzáfordult tanácsot kérni. S a mint egyik idősebb hívem mondja: „akkora tekintélye volt a vidéken, mint egy vicekirálybirónak, s a mit ő megirt és a hová irt, ha a Főtiszttséghez is, az mindég és mindenütt megállott.“ És hogy ez tényleg így volt, bizonyítja halotti végtisztességtétele, melyre az iránta érzett nagy tisztelet és szeretet az egész vidék lakosságát összegyűjtötte, hogy beteljesedjék az irás szava: „a jóknak és igazaknak emlékezetete áldott.“

Ámde legnagyobb érdemet, mint egyházunknak hű tagja, s a ravai ekkla. odaadó buzgóságu presbyterere s majd curatora

* A Kecskés család egyik legrégibb családjá Ravának, a hol mint szabad székelő községben mindig előkelő szerepet vittek minden időben. Jelenben is, ezen Kecskés Istvánnak egyik utódja: Izsák a polgári és egyházi községnek egyik lelkiismeretes buzgóságu vezetője.

szerzett. Melyre nézve idézem az 1831-ben elhalt Koncz Márton ravai pap feljegyzéseiből a következőket: „curatori hivatalba beiktatták hittel Kecskés Istvánt 1807-ben, ki is hivatalát az ekkla. nevezetes előmenetelére és épülésére folytatja. Szorgalmatossága és gondossága által lettek: 1. a templomszékeket 1807-ben megfestette és építettett 1808-ban szép czintermet kőből; 1810-ben az ekkla. malmát újból építetteti erős alapon s megkezdí a tőkepénz gyűjtést, mely habár 1811-ben devalválódik, mégis már 1817-ben 1378 mfrt, halálakor 3569 mfrt. 2. Az ekkla javaihoz több ingatlanokat szerez. A papi és mesteri telkek nagyobbítására megszerzi a szomszéd belső telkeket.

S az ekkla. összes ingatlanait 1817-ben egy hivatalos bizottsággal felmérési, összeírati s ez ugynevezett „conscriptio“ egyik példányát megőrzés végett felküldi a püspöki „archivumba.“ 3. 1813-ban az egyik harang elhasad, helyette újat öntett. A templomot kívül-belől teljesen renováltatja, a fakarok helyett kőkarokat állit, s minthogy a templom vízenyős helyen épült, a víz levezetésére alagsővezeteti és mert orgona nem volt, 1818-ban egy hat változatu orgonát szerez.“ Ezek után több pont alatt írja le Koncz Márton, hogy mely ingatlanokat szerzett s mint nyeri meg az ekkla. bonyolult erdőperét. Elismeréssel jegyzi fel, hogy saját pénzét az ekkla. pénzával soha össze nem elegyítette, a mit, úgymond, „tanácsolok is minden curatornak“. Végül nagy dicsérettel említi, hogy nevezett, miként munkálta „napról-napra boldogítását az ekklának, épülésére és ékesítésére lévén az ekklának a feljegyzetteken kívül is.“ Koncz Márton 1831-ben meghal, de Kecskés István ezután is folytatja áldásos működését az említett irányban. 1832-ben a templom menyezete leszakadással fenyeget, a mit nagy munkával megakadályoz. 1834-ben papi, 1839-ben mesteri lakot épített, mindkettő az akkori kor igényeinek megfelelő diszes középület volt stb. Szóval, csak nevezetesebb munkáit elősorolni is hosszadalmas lenne, de azok előtt, kik a vidéki egyházak beléletét ismerik, az említett tettek is elég bizonyosság arra, hogy ily odaadó buzgóságú ember teljesen méltó az elismerésre, emléke a hálás kegyeletre. Egy alkalommal 1825-ben leakar mondani hivataláról, mert a mint kifejezi: „nem győzi a vesződséget a részvétlenekkel“, de a vizsgáló hivatal és presbyterium nagy kérésére megmarad s folytatja lankadatlan lelkesedéssel haláláig, mely 1842-ben 72 éves korában következett be, egyháza és belső embereinek méltó fájdalmára. Áldott legyen emléke a ravai ekklában örökké! Pályafutását mindvégig híven végezte el; a nemes harczot nemesen harczolta meg; hitét állhatatosan megtartotta s tetteivel bizonyította, s én is hiszem, hogy el volt téve számára az örökéletnek koronája

Adja a jó Isten, hogy neve, emléke, buzgó tettei élesszenek

hasonló buzgóságot ekklaink curatorai, presbyterei, tagjai kebelében, hogy legyenek nagy számmal azok, kiknek neve és emléke méltó az ily hálás, kegyeletteljes megemlékezésre!*

Végh Mihály.

Búosú.

Maholnap itt hagylak, csöndes kis magányom,
Hol új napfény derült lelkem komor egén;
Maholnap elnyílik itt az én virágom,
S jó helyébe más -- a csalogató remény.
De míg a reménynek biztató szavára
Összcszedném magam s kis gazdaságomat:
Második otthonom édes kis tanyája
Fogadd el lelkemből jövő áldásomat!

Nem festem én le az édes örömeket,
Melyek itt találtak boldog napjaimban —
Hadd jöjenek velem, s küzdő életemet
Irányítsák oda, hol a boldogság van;
S mint fölújult tavasz mosolygó viránya,
Fakasszanak szívem fáján zöld lombokat —
Második otthonom édes kis tanyája
Fogadd el lelkemből jövő áldásomat.

Mit viszek el innen? Jó emberek szívét,
Kiknek melegétől szállt belém új élet;
S mint az éj a naptól, ez sugárt ontva szét,
Bánatim tanyája puszta semmivé lett.
S föltámadt napomnak e tiszta sugára
Ki tudja, éltémre mennyi áldást hozhat!?.
Második otthonom édes kis tanyája
Búcsut veszek tőled — fogadd áldásomat!

II.-M.-Vásárhely.

Lőfi Ödön.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Kemény
— Jubileum. Azok az Argus szemű és Midas fülű ujságok elárulták a titkunkat, hogy mi kedves és szeretett püspökünket megakarjuk jubilálni. No hát ha ők kifecegték, mi sem titkoljuk tovább, mert való igaz, hogy már hónapok óta készülünk, hogy a hőlöni zsinat szép és ünnepélyes alkalmával, a rendestől eltérő módon is kifejezzük azt, hogy szeretjük, hogy becsüljük a mi kedves püspökünket, a mi jeles vezériünket Ferencz Józsefet. Az ünnepély legfőbb mozzanatai meglepésnek készülnek, azokkal tehát hallgatnunk kell

* A t. lelkész urak vegyék tudomásul, hogy hasonló képeket mindig szívesen közlünk ebben az új rovatban.

Szerk.

— **„Órálló.“** A protestánsok ily czimű politikai lapja egyik közelebbi számában megemlékezik arról a mozgalomról, a mely a napi lapok útján Föt. Ferencz József püspök ur jubileumáról közhírré lett, s az Órállóhoz illő gyanakodással kétségbe vonja, hogy a jubileumon 10—15000 unitárius jelenjék meg: s azért a számból hátulról két nullácskát elhagy. Mi nem jövendölünk sem három, sem négy nullás összeget, csak figyelmébe ajánljuk az általunk nagyra becsült „Órálló“-nak, hogy az unitárius zsinatokra nemcsak a tanácsosok mennek el, hanem a vidék férfi és nő, unitárius és nem unitárius lakosságának feltűnő nagy száma, s azonkívül távollevő vidékekről is, főleg unitáriusok közül számos férfi és nő. Ott bizony a tanácsosok száma elenyésző csekély a zsinati vasárnapon, midőn az Istentisztelet a fődolog Volt arra már eset, hogy a templomon kívül is kellett szónoklatot tartani, mivel a nagyobb rész nem jutott helyhez.

— **Brassai Sámuel.** Az a viszony, a mely lapunk és egyházunk böles patriarchája közt van, kötve tartja kezünket, hogy lapunk t. olvasóinak beküldött és be nem küldött kérdéseire feleljünk. Jelenleg emancipálni akarjuk magunkat, mivel Brassai bácsi nincsen itthon s figyelmébe hozzuk tisztelői nagy seregének, hogy Brassai bácsi még saját számítása szerint is betöltötte 95-ik évét (junius közepén). Kinek ne nyilna ajaka hála imádságra azért a különös isteni kegyelemért, a mely ily mérték felett kitöltetett arra, a ki bölcsességének, jóságának és tudományának forrását oly készséggel árasztotta az emberek közzé, hogy abból mindenki tetszése szerint elláthatta magát. Brassai bácsi jelenleg rokonai között, vagy Csegezi Mihályné táblabíróné önagyságánál Tordán tölti, a hol a családi élet gyöngéd figyelmét és szeretetét élvezi. Mi hálát adunk a jó Istennek, hogy Brassai bácsit s benne a tudományt és az unitárius egyházat oly nagyon szeretete és megáldotta.

— **Derzsi Károly** budapesti lelkész állásáról lemondott s nyugdíjaztatását kérte idült gégebetegsége okán. Ez a hír megfogja lepni mindazokat, a kik tudják, hogy Derzsi életkora legjavában levő férfi. A budapesti lapokból arról értesülünk, hogy hívei újból megkísérlék visszavonatni a lemondást a mit mi annyival inkább remélünk, mivel a segédlelkészség be lévén állítva, jóval kevesebb munka nehezedik a rendes lelkészre, mint eddig. Egy olyan jeles erőt egyházunk nem nélkülözhet!

— **A budapesti egyház mult éve** Derzsi lelkész rendes „Értesítőjében“ számol el a mult év kiváló szép eredményeiről. A vallástánításra 123 r. tanköteles volt, kiknek oktatásában a s. lelkész Lőrinczi Dénes segédkezett. Áttérés volt 149, lélekszám 1894. év végén 1547, kik közül budapesti 600. Az egyházi és lelkészi alap: 38063 37, gyarapodás: 5727 89, kepeválsági alap: 16702.20, gyarapodás: 9094 frt 91 kr. Közpénztári bevétel: 6680.35, kiadás: 5680, pénztármaradék: 1000.35 frt.

— **Állam és felekezeti iskola.** A vallás- és közoktatási minister közlebről kinevezte egyik állami intézethez tanárrá a székely-kereszturi unitárius felekezeti gymnasiumnál alkalmazott Szánthó Géza tanárt. Ugyancsak a vallás- és közoktatási minister ur ugyancsak a székely-kereszturi gymnasiumot egy leiratában figyelmezteti, hogy harmadik megintésben, s tehát autonom jogai elvevésében, tehát bezárásban fogja részesíteni, ha a fentartó hatóság nem gondoskodik kellő számu tanárról, jó felszerelésről, jó tantermekről, tornacsarnokról stb. Ezek a hírek azért nem lepnek meg nagyon, mert nem újak. Lapunkban már többször megirtuk, hogy a közokt. magas kormány a kereszturi iskolától mindent követel, de annak semmit sem ad. Érthetetlen ez a mostohaság most, a mikor már legalább elvileg el van fogadva hogy nemcsak a középi-skolai, hanem a népi-skolai oktatás is az állam feladata. Az egyházak főszerepe a multban volt, s akkor az unitárius egyház is bőven kivette a maga részét, mert mind a mellett, hogy 40—50 ezer volt hívei száma, három gymnasiumot tartott fenn, u. m. Kolozsvárt, Tordán és Székely-Kereszturt. Mik voltak ezek, ha nem a magyar nemzeti kultúra védbástyái? Csupán az 50-es évek küzdelmeit említjük meg. Az osztrák kormány kimondotta, hogy ezek az iskolák bezárandók és

az unitárius egyház tagjai, a kik legnagyobbrészt szegény székely földmivesek, csodálatos áldozatkészséggel új tanári állomásokat rendeztek be, fillérenként gyűjtött s önmaguktól megvont pénzből. A kereszturni iskola már száz éve áll fenn a székely, szász és oláh lakosság érintkező pontján. Népesége 150—180 között változik, tehát valóságos hiányt pótol. Kuncz Elek tankerületi főigazgató ur is elismeréssel szólott missziójáról. Nő, hát akkor csakugyan itt van már az ideje, hogy a magyar kormány is megemberelje magát s kő helyett kenyeret adjon neki és ne vegye el azt is, a miye van. Itt nem bezárásról, hanem kibővítésről, nem rontásról, hanem építésről lehetne szó!

— **Józan Miklós** jeles ifjú akadémistánk három hosszú évet kitöltött már az oxfordi egyetemen és theológián is, s indulóban van hazafelé. Tárt karokkal várjuk, hogy gratulálhassunk sok szép sikereitért, melyeket nemcsak mint tanuló, hanem mint gyakorló lelkész is elért; tárt karokkal várjuk, mert megvagyunk győződve, hogy buzgó dolgozótársunk lesz itthon az Ur szőlőjében. Megemlítjük, hogy az angolok évi gyűlésén az unitáriusok nevében a gyűlésnek a magyarokról történt megemlékezése alkalmával köszönetet mondott a maga és magyarok nevében. Isten hozza! Wellcome!

— **Löfflő Ödön** s. lelkész megvált h.-m.-vásárhelyi hiveitől, hol egy évig teljesített lelkészi teendőket, s most már készül oxfordi útjára, hol a Manchester Collegeban s az egyetemen három évet fog tölteni.

— **Az egyházakból.** Csókfalvára a főt. püspök úr kinevezte r. lelkésszé Sárosi József tarcsafalvi lelkészt, a ki ezt az előléptetést valóban megérdemelte, mert előbbi egyházához hű volt lelke egész erejével. — H.-M.-Vásárhelyre a főt. püspök úr kinevezte Nagy Lajos derék lelkészjelöltet, a ki június 30-án foglalja el állomását. — Vadadra az egyház kívánságára Szász András p. előbb polgárdii s. lelkészt, a főt. püspök úr kinevezte r. lelkésszé. — Tarcsafalvára tanítóknak kineveztetett Benczédi Ferencz, ki egy évig a kolozsvári főisk. melletti elemi iskolánál igen derék munkát végzett. Üdvözljük az új munkásokat és Isten áldását kérjük munkájokra!

— **Legyen szabály!** Eddig elé nem fordítottunk gondot a kisebb rendű egyházi és iskolai érdekű nyomtatványok megőrzésére, a mi nagy kár. Jövőben legyünk gondosabbak s minden egyház és iskola csináljon szabályt abból, hogy valamit kinyomtat u. m. meghívót, műsort, ünnepély-rendet, táncrendet, emlékbeszédet, alkalmi imát, éneket, költeményt, füzetet stb. tegyen be legalább egy példányt az illető egyház vagy iskola levéltárába, küldjön be a kolozsvári és kereszturni iskolák könyvtárának, s a levéltárnokok és könyvtárnokok ne sajnálják ezeket egy csomagba időrendben összegyűjteni és leltározni.

— **Az angol unitáriusok f. évi gyűlése** minden tekintetben méltó volt hirnevükhöz. Kiváló hatása volt Carpenter tanár felolvasása a Jézusról, mely a legremekőbb kifejezése a modern nézetnek. A gyűlés hallgatósága nagyszámu volt. A magyar unitáriusok iránt érzett testvéri érzésnek és rokonszenvnek igen szép nyilvánulásait láttuk. Maga az elnök terjesztette elő a következő indítványt: „Az angol unitáriusok Ferencz József püspök és a magyar és erdélyi unitáriusok iránt nagyra becsülésüket és rokonszenvüket nyilvánítják és csodálattal ismerik el magyar testvéreiknek azt a nemes és kitartó küzdelmét, a mellel hosszú nehéz időkön keresztül, fenntartották és égették a vallásos szabadság fákláját s terjesztették a hitszabadság világosságát honfitársaik között. Az indítvány mellett szépen beszélt Gordon Sándor barátunk, mire az indítvány egyhangúlag határozatra emelkedett. A társulat közgyűlése után a vasárnapi iskolák közgyűlése tartatott meg.

— **A főiskolában** a vizsgálatok lapunk zártakor még folyamatban vannak. Olvasóinknak figyelmébe ajánljuk az iskolai Értesítőt, a mely teljes képet fog nyújtani egy a vizsgálatokról, mint az egész évről. Ára 50 kr.

— A brassói unitárius leányegyház folyó 1895. évi június hó 30-án (vasárnap) tiz éves fennállásának emlékére és templom-alapja javára jótékonykezélu Társas-estélyt rendez. Belépti díj: személy jegy 50 kr. (1 korona), család-jegy 1 frt 20 kr. A műsor főpontja: Az unitárius egyház történelméról felolvasás, tartja Vaska Béla unitárius lelkész úr.

A székely-kereszturi unitárius gymnasium ifjusága évenként tartani szokott majálisát ez évben is május 23-án Sándor János igazgató elnökle alatt szép sikerrel megtartotta. Bevétel 94 frt 05 kr Kiadás 37 frt 57 kr Maradék 56 frt 48 kr., mely tanszerek gyarapítására fordittatik. Fölülfizettek: Sándor Albert 2 frtot, Györfás Endre 1 frt 80 krt, Dr. Jankovich Pál 1 frt 50 krt, Végh Gyula 1 frt 20 krt, Ferenczi Áron 1 frtot, Gálffy Kálmán 50 krt, Lőrinczi Zsigmond 50 krt, Br. Gamerra Oszkár 80 krt, Michael Károly 50 krt, Gálfalvi János 20 kr. A nevezett fölülfizetőknek a gymnasium igazgatósága szives köszönetet mond.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Lapunk augusztus hónapra is külön fog megjelenni a zsinatra való tekintettel. A közgyűlési és egyleti tudósítást várjuk t. levelezőimktől.

Kérem A Dávid Ferencz Egylet és a fiók-egyletek t. tagjait és az Unitárius Közlöny előfizetőit kéri a központi Választmány, hogy a mult évekre szóló hátrálék tartozásaikat július hónapban fizessék be, mert a közelgő közgyűlésen számolnunk kell. Nem fizetés esetében kénytelenek leszünk postai uton alkalmatlankodni.

Fiatalság Barátja. Főt. Ferencz József püspök úr, ki minden unitárius mozgalmat a legéberebb figyelemmel szokott kísérni, a Fiatalság Barátját szives volt megvizsgálni s annak alapján az összes esperes urakhoz a következő főpásztori körlevelet intézte, a mely, azt reméljük, szólan fog minden hívének:

Sz. 402.—1895.

Tisztelendő esperes úr!

A „Fiatalság Barátja“-nak legujabban 1895-ben megjelent 6-ik számában a dolgozatok csaknem mind olyanok, a melyeket igen czélszerűen lehet használni a nyári vasárnapi tanításoknál.

A midőn azért e czélből azt a Tisztelendő esperes urnak figyelmébe ajánlom, egyszersmind fölkérem, hogy hasonló czélből utasítsa a vasárnapi tanítással foglalkozó lelkész fiait a „Fiatalság Barátja“ e számának az ifjuság körében s általában gyülekezeteinkben minél szélesebb körű terjesztésére. Különb is ára oly csekély (két ív 10 kr., postán küldve 12 kr. s nagyobb megrendelésnél még kedvezmény is van) hogy valóban egy családnál sem kellene annak hiányoznia.

Kolozsvárt, 1895 május 30.

Atyafiságos indulattal
Ferencz József,
unitárius püspök.

A Fiatalság Barátjából egy példány 10 kr., postán küldve 12 kr., 10 pld. postán küldve 1 frt. A t. lelkész uraknak a vasárnapi iskolában leendő használatra: 2 frtért 23 pld., 3 frtért 35 pld., 4 frtért 48 pld., 5 frtért 60 pld., 10 frtért 200 pld. A pénz előre beküldendő.

Az egylet pénztárába f év május hó 23-tól—június 24-ig 1 frt rendes tagsági díjat fizettek: Barabás Dénes H.-M.-Vásárhely. Haller Rezsőné alapító, Darkó Domokos, Ekárt Andor, Boér Gergely, Lakatos Ferencz, Vécsei Sámuel al., Farkas Vilmos, Lászlóczky Dániel, Árkosi Lajos alap., Endstrasser Benedekné alap., Szilágyi József, Éjszaki Károly, Kovács Ábrahám, Boros Györgyné,

Mikó Imre al., Mikó Imréné, Molnár Sándor al., Fekete Gyula, Ulár Pál al., Benkő Mihály al., Sigmond Dezső al., Abrudbányai Béláné, Váradai Károlyné, Létay Gábor alap., Gyulay Árpád, Magyar Géza, Bedő Dániel, Orbók Ferencz, Veress Vilmos dr. alap., Filep István al., Kővári László al., Kähle János, Lehmann Róbertné, Frankkiss János al., Mózes András al., Pakey Lajos al., Benczédi Gergely, Kolozsvár

1 frt 20 kr. előfizetési díjat fizettek: Weress József, Hátszeg. Bajka Sándor, Szt.-Mihályfalva. Balogh József, Szekula Akos, Weisz Miksa dr., Hirschfeld Sándor, Szász Domokos, Kolozsvár.

Az aranyos-tordai fiók-egyl. pénztárába 1 frt rendes tagsági díjat fizettek: Csegezi László, Bágyon 94-re. Csegezi Mihályné, Torda 94—95-re. Létay Domokos, Sinfalva 94-re. Ferenczi Mózes, Várfalva 94—95-re. Májai István 94—95-re, Özv. Dávid Istvánné 94—95-re, Balázi Ferenczné 94—95-re, Székely Dénesné 94-re, Barla Eszter 94—95-re, Nagy Béláné 94-re, Tóth Olivérné 94-re, Kleinhempel Adolfné, Kleinhempel Sámuelné, Nagy Mihályné, Torda 94-re. Gál Lajos, Kövend 94 95-re, Májai Istvánné 95-re és Özv. Darkó Mihályné 94—95-re, Torda.

A marosköri fiók-egylet pénztárába 1 frt rendes tagsági díjat fizettek: Lőrinczy Dénes, Ikland 94—95-re. Jakab József, Iszló 90—92-re. Szabó Lajos, Szabéd 94-re. Rédiger Géza, Szabéd 95-re. Gál Elek, Ny.-Gálfalva 95-re. Nagy Sándor, Csikfalva 93—94-re. Bartalis József, Csikfalva 95-re, Kelemen Albert és Kelemen Albertné, M.-Szt.-Király 95-re. Schuller József, M.-Vásárhely 95-re. Kolozsvár, 1895 június hó 24-én.

Gálfi Lőrincz,
pénztárnok.

Egy-ert tizet adunk, t. i. tiz Fiatalság Barátját egy forintért, tehát Ön az egész családját vagy barátait, vagy a tudakozó idegeneket elláthatja egy forintért olyan olvasmánnyal, a melyből megismerhetik vallásunkat, egyházunkat, erkölcsünket. Ne sajnálja!

Konez György. Lapunk zártakor vettük a szomorú hirt, hogy Konez György háromszék egyházköri felügyelő mondokunk meghalt július hó 22-én. Csifó Salamon lelkész tartotta a temetési beszédet, a sirnál Kiss Sándor lelkész imát mondott.

A **Fiatalság Barátjában** megjelent talányok megfejtési határidejét meghosszabbítjuk július 20-ig.

TARTALOM: Jánosfalvi Sándor Ferencz. (Képpel.) Pál Ferencz. 97. l. — A hit ereje (Költemény.) Tarcsafalvi Albert. 101. l. — Éreljük az eszmét. Simó János. 102 l. — A magyar tengermellék. Kilyéni Endre. 103. l. — Képek egyházaink életéből. Végh Mihály. 105. l. — Búcsú. (Költemény) Lőfi Ödön. 108. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak. 108. l. — Egyleti élet és munkásság. 111. l. —

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt (Belközéputca 2.)